

Profesinio vėžio rizikos veiksniai Europoje – poveikio sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos darbuotojams tyrimo išvados

Santrauka

Autoriai: Muhammad Waseem Khan (Barcelona Institute for Global Health (ISGlobal)), Miquel Vallbona-Vistós (ISGlobal), Michelle C Turner (ISGlobal, Universitat Pompeu Fabra (UPF), CIBER Epidemiología y Salud Pública (CIBERESP)).

Projektą administruojo: Nadia Vilahur, Lorenzo Munar – Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA).

Padėka: Marine Cavet, Xabier Irastorza, Elke Schneider (EU-OSHA), Prof. Lin Fritschi ir Troy Sadkowsky, „Data Scientist Pty Ltd“, „OccIDEAS“ (www.occideas.org).

Parengti šią santrauką užsakė Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA). Jos turinys ir visos joje pateiktos nuomonės ir (arba) išvados yra tik autorių ir nebūtinai atspindi EU-OSHA požiūrį.

Nei Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, nei joks jai atstovaujantis asmuo negali būti laikomas atsakingu už pirmiau pateiktos informacijos panaudojimą.

© Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, 2026

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Norint naudoti arba atgaminti nuotraukas arba kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūrai (EU-OSHA), būtina gauti tiesioginį autorių teisių turėtojų leidimą.

Santrumpos

„HeSCare“	Sveikatos priežiūra ir socialinė rūpyba
„OccIDEAS“	Profesinė integruotoji poveikio vertinimo sistemos duomenų bazė
ES	Europos Sąjunga
EU-OSHA	Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra
PDT	Poveikio darbuotojams tyrimas
UV	Ultravioletas

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA) atliko [Europos vėžio rizikos veiksnių poveikio darbuotojams tyrimą](#), kuriuo vertino vėžio rizikos veiksnių poveikį Europos darbuotojams, įskaitant, sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriaus, vieno didžiausių užimtumo sektorių ES, darbuotojus. Šiuo tyrimu siekiama pagilinti žinias apie dabartinį žinomų vėžio rizikos veiksnių poveikio darbuotojams paplitimą ir aplinkybes, taip pat apie taikomą prevencijos strategiją apskritai ir pagal veiklos sektorius.

Atliekant poveikio darbuotojams tyrimą buvo surengti 24 402 pokalbiai telefonu su 15 metų ir vyresniais darbuotojais iš šešių ES valstybių narių. Iš jų 3 041 darbuotojas buvo susijęs su sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriumi. Atliekant poveikio darbuotojams tyrimą, poveikio vertinimo tikslais naudota profesinė integruotoji poveikio vertinimo sistemos duomenų bazė (www.occideas.org) ir, remiantis išsamaus klausimyno atsakymais, automatiškai vertintas tikėtinas pasirinktų vėžio rizikos veiksnių poveikis per praėjusią darbo savaitę. Tyrimas buvo baigtas 2023 m., jis apima 24 žinomus vėžio rizikos veiksnius beveik visuose veiklos sektoriuose ir yra reprezentatyvusis Vokietijos, Airijos, Ispanijos, Prancūzijos, Vengrijos ir Suomijos darbo jėgos tyrimas.

Kalbant apie sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriaus tyrimo respondentus, dauguma dirbo sveikatos priežiūros pasektoryje ($n = 2\,478$), 329 – stacionarinės globos pasektoryje ir 234 – socialinio darbo pasektoryje. Beveik du trečdaliai sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriaus darbuotojų (65,3 proc.) buvo moterys. Dauguma šio sektoriaus respondentų gimė duomenis teikiančioje šalyje (87,1 proc.) ir dirbo pagal neterminuotą darbo sutartį (72,9 proc.).

Sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriuje dažniausia darbo vietų kategorija, kaip apibrėžta poveikio darbuotojams tyrime, buvo sveikatos priežiūros darbuotojas (91,3 proc.). Būtent šiame sektoriuje dažniausiai nurodytos darbo užduotys, dėl kurių galimas vėžio rizikos veiksnių poveikis, buvo įrangos, visų pirma – medicininės, sterilizavimas (18,8 proc.) ir transporto priemonių vairavimas arba techninė priežiūra darbe (18,2 proc.). Kalbant apie vertintus vėžio rizikos veiksnius, dažniausiai pasitaikė jonizuojančiosios spinduliuotės (7,4 proc.), dyzelinių variklių išmetamųjų teršalų (6,2 proc.), ultravioletinės saulės spinduliuotės (6,1 proc.), formaldehido (5,2 proc.) ir benzeno (4,8 proc.) poveikis. Dažniausi vėžio rizikos veiksniai, galintys sukelti didelį poveikį, buvo etileno oksidas (55,2 proc. darbuotojų patyrė didelį poveikį) ir formaldehidas (43,7 proc. darbuotojų patyrė didelį poveikį).

Apie 29,5 proc. sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriaus darbuotojų per praėjusią darbo savaitę patyrė bent vieno iš 24 atliekant tyrimą vertintų vėžio rizikos veiksnių poveikį, o 7,8 proc. patyrė dviejų arba daugiau vėžio rizikos veiksnių poveikį. Vyrų per praėjusią darbo savaitę dažniau patyrė bent vieno vėžio rizikos veiksnio poveikį (34,3 proc.), palyginti su moterimis (24,3 proc.), ir taip pat dažniau patyrė dviejų arba daugiau vėžio rizikos veiksnių (10,2 proc.) poveikį, palyginti su moterimis (5,8 proc.). Panašiai kaip ir vertinant bendrus poveikio darbuotojams tyrimo rezultatus (EU-OSHA, 2023a), sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriuje dažniausiai vertintas bendras kelių veiksnių poveikis buvo susijęs su dyzelinių variklių išmetamaisiais teršalais ir ultravioletine saulės spinduliuote.

Dažniausia jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio aplinkybė šiame sektoriuje buvo darbas su aparatais arba šalia aparatų, kuriuose rentgeno spinduliai buvo naudojami tik diagnostikos tikslais. Darbuotojai, atliekantys užduotis, susijusias su jonizuojančiosios spinduliuotės poveikiu, dažnai nurodė, kad naudoja apsaugos nuo spinduliuotės skydus ir apsaugos nuo spinduliuotės drabužius. Kalbant apie dyzelinių variklių išmetamuosius teršalus, dažniausios poveikio aplinkybės buvo dyzeliniais varikliais varomų transporto priemonių vairavimas, techninė priežiūra arba važiavimas jose. Ultravioletinės saulės spinduliuotės poveikis buvo patiriamas dirbant lauke dienos metu (transporto priemonėje su atvirais langais bent valandą per dieną arba atviroje vietoje) arba dirbant su atspindinčiais paviršiais ar šalia jų. Dažniausiai minėtos apsaugos priemonės nuo ultravioletinės saulės spinduliuotės buvo drabužiai, dengiantys didžiąją dalį kūno, akiniai nuo saulės, kepuraitė arba kitokia galvos danga – tai galėjo būti susiję su metų laiku, kuriuo buvo rengti pokalbiai (2022 m. rugsėjo – 2023 m. vasario mėn.).

Poveikio darbuotojams vertinimo, susijusio su sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriumi, rezultatai suteikia vertingos naujausios konkrečiam sektoriui būdingos informacijos apie žinomų profesinio vėžio rizikos veiksnių poveikį darbuotojams ir prevencinių arba apsaugos priemonių naudojimą darbe. Šie rezultatai yra naudingi tikslinės prevencijos tikslais, pavyzdžiui, tvirtinant

konkrečioms užduotims labiau pritaikytas priemonės, jais taip pat padedama didinti informuotumą ir remiamos ES strateginės iniciatyvos.

Nors šis tyrimas labai vertingas, yra ir tam tikrų su pasirinktu metodu susijusių trūkumų, pavyzdžiui, poveikio vertinimas grindžiamas pačių respondentų pateikta informacija apie atliekamas užduotis, o ne objektyviais stebėjimais arba darbo vietoje atliekamais matavimais, todėl informacija gali būti šiek tiek šališka. Be to, nebuvo registruojamas poveikį sukeliančių užduočių dažnumas ir trukmė, nes buvo renkama tik informacija apie praėjusią darbo savaitę. Išsami informacija apie užduočių, dėl kurių patiriamas poveikis ir kurios vertintos atliekant poveikio darbuotojams tyrimą, dažnumą ir trukmę padėtų išsamiau apibūdinti poveikį, susijusį su šiais vėžio rizikos veiksniais. Galiausiai, tinkamas apsaugos priemonių, pavyzdžiui, kvėpavimo aparatų, naudojimas arba tinkama ventiliacijos sistemų priežiūra yra svarbūs elementai, tačiau nėra konkrečiai vertinami atliekant poveikio darbuotojams tyrimą.

Be to, ateityje tyrimas galėtų būti atliktas ir kitose ES valstybėse narėse, apimant daugiau žinomų arba įtariamų profesinio vėžio rizikos veiksnių ir didesnę darbuotojų skaičių. Pasirinkus didesnę imtį ir įtraukus konkrečius kancerogenus, dėl kurių kyla susirūpinimas sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sektoriuje, būtų galima atlikti išsamesnę ir informatyvesnę analizę pasektorių lygmeniu, ir tai suteiktų daugiau įžvalgų, susijusių su lyčių aspektu.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA) padeda užtikrinti, kad Europos darbo vietos būtų saugesnės, sveikesnės ir našesnės. Agentūra tiria, renka ir platina patikimą, apibendrintą ir objektyvią informaciją apie darbuotojų saugą ir sveikatą ir rengia informuotumo didinimo kampanijas visoje Europoje. 1994 m. Bilbao mieste, Ispanijoje, įsteigta Europos Sąjungos agentūra bendram darbui suburia Europos Komisijos, valstybių narių vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovus ir ES valstybių narių ir kitų šalių ekspertus.

information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu>